

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

Дипломна робота магістра

з теми: **УКРАЇНСЬКИЙ ДИТЯЧИЙ ФОЛЬКЛОР ЯК ЗАСІБ
ФОРМУВАННЯ МОРФОЛОГІЧНИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**

Виконала: студентка 2 курсу магістратури
PO1-M19z групи
спеціальності 013 Початкова освіта
Гладчук Людмила Михайлівна

Керівник: Горбатюк О. В.,
кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри педагогіки та
управління навчальним закладом

Рецензент: Мелекєсцева Н. В.,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри
теорії та методик початкової освіти

Кам'янець-Подільський – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. УКРАЇНСЬКИЙ ДИТЯЧИЙ ФОЛЬКЛОР ЯК ЗАСІБ УЗАГАЛЬНЕННЯ ЖИТТЄВОГО ДОСВІДУ НАРОДУ	9
1.1 Фольклор як вид словесного мистецтва	9
1.2 Дитячий фольклор, його класифікація, жанри	13
1.2.1 Поетичний (пісенний) дитячий фольклор	15
1.2.2 Прозовий дитячий фольклор	24
1.2.3 Малі фольклорні жанри	29
РОЗДІЛ 2. ДИТЯЧИЙ ФОЛЬКЛОР НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЧАСТИН МОВИ	32
2.1 Фольклорний матеріал у сучасних підручниках з української мови для молодших школярів	32
2.2 Лінгводидактичні та методичні основи вивчення морфології у змісті початкової мовної освіти	55
2.3 Формування морфологічних умінь молодших школярів засобами українського дитячого фольклору	60
2.4 Організація, зміст і перевірка ефективності експериментального дослідження.....	74
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81
ДОДАТКИ	91

ВСТУП

У сучасній педагогіці, у суспільній свідомості, у практичній діяльності вчителів усе сміливіше і наполегливіше з'являються думки про необхідність нового розуміння ролі та місця культурної спадщини народу в школі, його виховних та пізнавальних функцій.

Із реформами початкової освіти та прийняттям нового Державного стандарту початкової освіти, одними з основних завдань надалі залишаються забезпечення соціально-культурного розвитку особистості та громадянської компетентності. В першу чергу, можливість їх реалізації забезпечує освітня галузь «Мови і літератури» початкової ланки освіти. Таким чином, здобутки українського народу, зокрема фольклорні твори, що мають високий рівень виховного потенціалу та сприяють забезпеченню освітніх цілей, не втрачають своєї актуальності.

Проблема вивчення творів усної народної творчості в початковій школі не є новою, їх розглядають здебільшого в контексті музично-художнього, морально-естетичного та творчого виховання учнів у процесі їх навчальної діяльності та дозвілля. Найбільш вагомими в цій галузі є дослідження В. Кучинського, М. Лановик, Г. Мільченка, Л. Осадченка й інших.

Аналіз наукових праць, присвячених використанню усної народної творчості в освітньому процесі початкової школи, засвідчив, що більшість дослідників описують особливості вивчення фольклору на уроках літературного читання. Проте казки, народні пісні, легенди, приказки, прислів'я, загадки, скоромовки є цікавим змістовним дидактичним матеріалом, що сприяє кращому засвоєнню учнями мовознавчих понять, а також ефективним засобом формування національномовної особистості молодших школярів, що й зумовлює **актуальність** теми обраного дослідження.

Мета наукового дослідження – схарактеризувати особливості вивчення частин мови на основі творів українського дитячого фольклору.

Досягнення мети дипломної роботи передбачає розв'язання таких **завдань**:

1) здійснити теоретичний аналіз науково-методичної літератури з теми дослідження, схарактеризувати український дитячий фольклор як вид словесного мистецтва, подати його класифікацію, описати жанри;

2) висвітлити лінгводидактичні та методичні основи вивчення частин мови у змісті початкової мовної освіти;

3) змодельовати лексико-граматичні вправи для засвоєння частин мови (іменника, прикметника, дієслова, числівника, займенника), побудовані на основі фольклорного матеріалу;

4) експериментально перевірити ефективність змодельованих вправ для формування морфологічних умінь молодших школярів на уроках української мови.

Об'єктом дослідження є процес формування морфологічних умінь здобувачів початкової освіти, а його **предметом** – формування знань про частини мови засобами українського дитячого фольклору в контексті уроків української мови.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що створення системи лексико-граматичних вправ для вивчення частин мови в початковій школі на основі українського дитячого фольклору забезпечить ефективність формування морфологічних умінь молодших школярів за умови цілеспрямованого й систематичного їх виконання, а також сприятиме розвитку національномовної особистості здобувача початкової освіти.

Основними **методами дослідження** є теоретико-методологічний аналіз наукових джерел; аналіз, порівняння, узагальнення й систематизація теоретичних і емпіричних даних; бесіди з учнями з метою виявлення

зацікавленості у вивченні українського дитячого фольклору; метод спостереження, вивчення й узагальнення передового досвіду вчителів початкових класів. Основним методом став педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний), під час якого застосовувалися методи статистичної обробки даних.

Організація дослідження. Експериментальне дослідження здійснювалося на базі навчально-виховного комплексу «Берегометська гімназія» Вижницької районної ради Чернівецької обл. (2019-2020 н.р.).

Наукова новизна роботи полягає у спробі пошуків ефективних шляхів формування морфологічних умінь учнів початкових класів на уроках української мови.

Практичне значення наукового дослідження: результати дослідження можуть бути використані в практичній діяльності вчителів початкової школи на уроках української мови та студентами спеціальності 013 Початкова освіта під час проходження педагогічної практики.

Апробація роботи. Основні положення й результати дослідження представлено на: Всеукраїнській інтернет-конференції «Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії, перспективи» (м. Кам'янець-Подільський, 24-25 жовтня 2019 р.) у доповіді «Український дитячий фольклор під час вивчення іменника в початковій школі»; III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Роль і місце мистецької педагогіки у формуванні сучасної особистості» (м. Кам'янець-Подільський, 15-16 лютого 2020 р.) у доповіді «Український дитячий фольклор як засіб вивчення частин мови в початковій школі»; IV Всеукраїнській науково-практичній конференції (заочна форма) «Українська та іноземні мови в початкових класах: актуальні проблеми й інноваційні технології навчання» (м. Кам'янець-Подільський, 18-19 березня 2020 р.) у доповіді «Інноваційні технології вивчення прикметника в початковій школі (на матеріалі українського дитячого фольклору)»; VI Міжнародній

науково-практичній конференції «Актуальні проблеми наступності дошкільної і початкової освіти», (м. Кам'янець-Подільський, 16-17 квітня 2020 р.) у доповіді «Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами українського дитячого пісенного фольклору»; Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Неперервна педагогічна освіта: стан, проблеми, перспективи» у доповіді «Вивчення займенника в початковій школі на матеріалі українського дитячого фольклору» (м. Умань, 24 квітня 2020 р.); всеукраїнській науково-практичній конференції «Інновації в освітньому процесі: методологія, тенденції, технології» у доповіді «Формування морфологічної компетентності молодших школярів засобами українського дитячого фольклору» (м. Ізмаїл, 22 травня 2020 р.); науковій конференції студентів і магістрантів за підсумками НДР у 2019-2020 навчальному році із доповіддю «Використання українського дитячого фольклору в процесі вивчення морфології в початковій школі» (м. Кам'янець-Подільський, 23-24 вересня 2020 р.); онлайн-конференції «Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії, перспективи» (м. Кам'янець-Подільський, 15-16 жовтня 2020 року) у доповіді «Вивчення частин мови в початковій школі на матеріалі українських народних казок»; Всеукраїнській студентській науково-практичній інтернет-конференції «Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи» (м. Івано-Франківськ, 22-23 жовтня 2020 р.) у доповіді «Вивчення дієслова в початковій школі на матеріалі малих фольклорних жанрів»; IV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Від творчого педагога до творчої дитини: гармонія партнерської взаємодії» (м. Кам'янець-Подільський, 28-29 жовтня 2020 р.) у доповіді «Ознайомлення молодших школярів із частинами мови на матеріалі дитячого пісенного фольклору»; Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя» (м. Вінниця, 24-25 листопада 2020 року) у доповіді «Використання дитячого пісенного фольклору під час ознайомлення з дієсловом у початковій школі»;

Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Інновації в освіті: здобутки та перспективи» (м. Умань, 27 листопада 2020 року) у доповіді «Інноваційні технології вивчення українського дитячого фольклору в початковій школі»; IV Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами» (м. Вінниця, 10-11 грудня 2020 року) у доповіді «Український дитячий фольклор як засіб розвитку мовлення молодших школярів із особливими освітніми потребами»; обговорено на заняттях проблемної групи «Актуальні проблеми методики викладання української та іноземної мови в початкових класах» та на засіданнях кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2019-2020, 2020-2021 н. р.).

Публікації. З теми дослідження опубліковано статтю: Гладчук Л.М. Використання українського фольклору в процесі вивчення іменника в початковій школі // Збірник наукових праць студентів і магістрантів педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка ; педагогічний факультет ; [відпов. секр. Н.В. Бахмат]. Київ : Міленіум, 2020. Вип. XVI. С. 71-73.

Структура та зміст наукової роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Обсяг роботи – 96 сторінок, основний текст – 80 с. Кількість використаних наукових джерел – 90.

Зміст роботи. У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено його мету, завдання, гіпотезу, об'єкт і предмет, методи вивчення матеріалу, новизну, практичне значення отриманих результатів, подано апробацію теми наукового дослідження.

У першому розділі «Український дитячий фольклор як засіб узагальнення

життєвого досвіду народу» розкрито значення поняття «фольклор» як виду словесного мистецтва, подано класифікацію й поділ за жанрами українського дитячого фольклору.

У другому розділі «Дитячий фольклор на уроках української мови в початковій школі під час вивчення частин мови» здійснено аналіз сучасних підручників з української мови для 2-4 класів щодо наповнення їх фольклорним матеріалом, схарактеризовано лінгводидактичні й методичні основи вивчення морфології у змісті початкової мовної освіти, укладено вправи для засвоєння граматичних ознак частин мови (іменника, прикметника, дієслова, займенника, числівника) на основі українського фольклору для дітей, обґрунтовано результати експериментального дослідження.

У висновках подано підсумки здійсненого теоретичного й емпіричного дослідження.

ВИСНОВКИ

Ми живемо в період глобалізації, яка несе загрозу стирання національного обличчя кожної культури, уніфікації і стандартизації культурних цінностей. Для українців, як і інших народів світу, важливо зберегти етнічну самобутність, не втратити зв'язку з власною історичною традицією. Особлива роль при цьому відводиться фольклору, який завжди виступає як вираження національного духу, свідчить про неповторність і унікальність кожного етносу, має непересічну моральну й естетичну цінність.

Використання на уроках української мови народної творчості дасть змогу учням збагнути суть мови не лише як засобу спілкування, а й як виразу національної ментальності, мудрості народу, його духовної культури.

Фольклор як дидактичний матеріал у навчально-виховному процесі початкової школи застосовується з урахуванням сучасної науки про фольклор, специфіки дитячої субкультури, вікових та психологічних особливостей учнів молодшого шкільного віку.

Аналіз шкільних підручників з української мови для початкової школи виявив, що в них використовується незначна кількість фольклорного матеріалу, здебільшого зустрічаються тільки прислів'я та приказки, загадки, скоромовки.

Вважаємо, що для роботи з мовним матеріалом вчителів необхідно добирати малі жанри усної народної творчості: казки, народні пісні, легенди, приказки, прислів'я, загадки, скоромовки тощо. Завдяки образності, афористичності, глибокому змісту перлин народної творчості, їх великій мудрості школярі дістають уявлення про багатство мови, розвивають своє образне мислення, естетичні почуття, які в комплексі сприяють розвитку розумових здібностей дітей, формуванню особистості учня. Чималі можливості для цього має вивчення частин мови в 1-4 класах закладів загальної середньої освіти.

У процесі дослідження змодельовано лексико-граматичні вправи, побудовані на фольклорному матеріалі, які сприяють як ефективному засвоєнню граматичного матеріалу, так і вмілому застосуванню набутих знань у мовній практиці молодших школярів під час вивчення морфології. Основна увага була зосереджена на ефективності використання такого роду завдань на уроках української мови для засвоєння частин мови.

Результати експериментального дослідження виявили позитивну динаміку розвитку морфологічних умінь учнів, підвищення інтересу до традицій і звичаїв українців, збагачення словникового запасу учнів, покращення рівня їхніх мовленнєвих умінь і навичок, підвищенню їхньої мовленнєвої культури, народознавчих знань, національної самосвідомості та мотивації до вивчення української мови. Різниця контрольного зрізу експериментального та контрольного класу становить 8,6%.

Отже, суть запропонованих видів роботи з творами українського дитячого фольклору під час вивчення частин мови в початковій школі полягає у вдосконаленні традиційної методики викладання української мови через виконання спеціально розроблених вправ. Також проведене дослідження показало, що завдання з елементами усної народної творчості забезпечують ефективне засвоєння граматичного матеріалу: формують загальне поняття про частини мови, виробляють навички правопису, збагачують мовлення дітей зразками народної мудрості.

Зауважимо, що змодельовані завдання не тільки є засобом вивчення граматичного матеріалу, а й ознайомлюють учнів із культурними надбаннями нашого народу, сприяють розвитку абстрактного мислення та креативності ідей молодших школярів, реалізують виховні цілі навчання. Наповнюючи зміст уроку української мови українознавчим компонентом, пам'ятками української культури, фольклорними елементами, вчитель збагачує духовний світ дітей, пробуджує в них пізнавальні інтереси до національної історії та культури,

формує художньоестетичні цінності, бажання творчо ставитися до народної спадщини.

Використання на уроках української мови малих жанрів фольклору сприяє всебічному вихованню дітей, формуванню самостійного мислення, підвищенню грамотності, активізує інтелектуальну, емоційно-вольову та фізичну сферу дитини. Звернення до народної творчості на уроках української мови допоможе школярам відчувати красу і велич української духовної культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баршай Л. Про роботу зі скоромовкою // Початкова школа. 2009. №9. С. 26-28.
2. Безрукова І. Збагачення українського мовлення першокласників засобами дитячої народної поетичної творчості // Початкова школа. 2008. № 10. С. 45-48.
3. Безрукова І. Український дитячий фольклор і його використання в навчальній літературі // Рідні джерела. 2012. С. 7-14.
4. Бич Х. Малі фольклорні жанри як засіб формування мовленнєвої компетентності молодших школярів // Студентський науковий вісник. 2016. № 40. С. 100-103.
5. Біляєв О. М. Лінгводидактика рідної мови : навчально-методичний посібник. Київ : Генеза, 2005. 180 с.
6. Богдан З. П., Ткачук С. М. Педагогічне значення українського дитячого фольклору // Інноваційна педагогіка. 2018. Випуск 3. С. 245-248.
7. Богданець-Білокаленко Н. Вивчення фольклорних творів у класах шкіл з мовою навчання національних меншин. URL : http://lib.iitta.gov.ua/719579/1/%D0%91%D0%BE%D0%B3%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8C_%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8.pdf (дата звернення: 12.02.2020).
8. Богданець-Білокаленко Н. І. У барвистому віночку. Хрестоматія. Збірка українських фольклорних і авторських творів для роботи з дітьми у дошкільних навчальних закладах. 2-ге вид. перероб. та доп. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 288 с.
9. Бондаренко А. О. Дієслово. Інтегрований урок української мови та історії рідного краю в 4-му класі // Початкове навчання та виховання. 2014. № 34-36. С. 85-88.

10. Бурдаківська Н. М., Галицька М. М. Український дитячий фольклор на уроках рідної мови під час вивчення теми «Іменник» у початкових класах // Педагогічна освіта: теорія і практика. 2013. Вип. 13. С. 173-178.
11. Васілевська В. В. Узагальнення знань про дієслово. Урок-подорож з української мови у 3-му класі // Початкове навчання та виховання. 2014. № 7 (371). С. 60-63.
12. Височан Л. Організаційно-дидактичні засади використання українського фольклору в навчально-виховному процесі гірської школи // Гірська школа українських Карпат. 2018. № 18. С. 160-164.
13. Гнідець У. С. Концептуалізація розуміння сучасної літератури для дітей та юнацтва в світлі наукової критики // Література. Діти. Час. 2011. Вип. 2. С. 25-35.
14. Гончарук О. М., Шуст Л. М. Соціокультурна спрямованість народознавчого матеріалу на сторінках чинних підручників з української мови для початкових класів // Молодий вчений. 2018. № 12.1 (64.1). С. 84-87.
15. Горгош Л. Навчання граматики в початкових класах // Науковий вісник Ужгорського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2010. Випуск 23. С. 56-59.
16. Грибан Г. Ідеї народознавства на уроці української мови. URL : <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/16589/1/Gryban.pdf> (дата звернення: 22.08.2020).
17. Грушевський М. Казка // Історія української літератури: в 6 т. Київ, 1993. Т. 1. С. 366-367.
18. Державний стандарт початкової освіти // Учитель початкової школи. 2018. № 4 (вкладка). С. 1-16.
19. Дзюбишина-Мельник Н. Фольклор і українська дитина // Шкільний світ. 2011. № 47. С. 2.

20. Дмитренко М. Український фольклор і глобалізація: проблема збереження генетичного коду // Фольклористичні зошити. 2010. № 10. С. 3-10.
21. Дмитренко М. М. Українська фольклористика. Київ : Народознавство, 2001. 576 с.
22. Дронь В. І. Малі фольклорні жанри як засіб активізації пізнавальної діяльності молодших школярів // Початкове навчання та виховання. 2019. № 28-30. С. 76-84.
23. Дудник О. Виховні можливості казки в історичному розвитку // Гірська школа українських Карпат. 2014. № 11. С. 79-83.
24. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови : Морфологія. Синтаксис: монографія. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. 992 с.
25. Захарійчук М. Д., Мовчун А. І. Особливості навчально-методичного комплексу до підручника «Українська мова», 3 клас // Початкова школа. № 6. 2014. С. 12-25.
26. Зенченко Т. Вивчення теми «Прикметник» у 3 класі // Початкова школа. 2014. №1 (535). С. 12-17.
27. Зенченко Т. Компетентнісні орієнтири щодо вивчення теми «Прикметник» у 2 класі // Початкова школа. 2014. №2 (536). С. 13-17.
28. Зенченко Т. Компетентнісні орієнтири щодо вивчення теми «Прикметник» у 2 класі // Початкова школа. 2014. №3 (537). С. 6-10.
29. Зенченко Т. Реалізація принципу перспективності у процесі формування у молодших школярів морфологічної компетентності на матеріалі прикметника // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / гол. ред.: М. Т. Мартинюк. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. Ч. 2. С. 127-134.
30. Зенченко Т. Ф. Система вправ для засвоєння виражальної функції прикметників учнями початкових класів : навчально-методичний посібник. Глухів : РВВ Глухівського НПУ ім. О. Довженка, 2015. 158 с.

31. Казьмірчук Н. С., Мальов С. В., Тодосієнко Н. Л. Шляхи формування естетичного сприймання молодших школярів засобами українського фольклору // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. пр. Випуск 50. Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2018. С. 118-128.

32. Качак Т. Б., Круль Л. М. Дитяча література: навчально-методичний посібник (для студентів спеціальностей «Початкова освіта», «Дошкільна освіта»). Івано-Франківськ : Тіповіт, 2014. 236 с.

33. Качак Т. Українська література для дітей та юнацтва : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2016. 352 с.

34. Кизилова В. В. Українська література для дітей та юнацтва : новітній дискурс : навчально-методичний посібник для студ. вищих навч. закл. Старобільськ : Вид-во ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2015. 236 с.

35. Коваль Г. П. Методика викладання української мови : навчальний посібник для студентів педінститутів, гуманітарних університетів, педагогічних коледжів. Тернопіль : Астон, 2008. 287 с.

36. Колодяжна І. Г., Киричок І. І. Розвиток уяви молодших школярів при вивченні фольклору // Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи: матеріали Всеукраїнської науковопрактичної інтернетконференції, присвяченої Дню початкової освіти, м. Ніжин, 19 жовтня 2018 р. / за заг. ред. Є. І. Коваленко, упоряд. Н. В. Білоусова. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2018. С. 131-134.

37. Комарівська Н. Особливості вивчення малих фольклорних жанрів у початковій школі // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій : Збірник матеріалів науково-практичної конференції. Вінниця, 2012. С. 178-182.

38. Копистянська Н. Х. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства: монографія. Львів : ПАІС, 2005. 368 с.
39. Кулинич С. П. Сучасний дитячий фольклор: семантичний, структурний, функціональний аспекти : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.07 «Фольклористика». Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2005. 20 с.
40. Лановик М. О. Українська усна народна творчість. Київ : Знання-Прес, 2001. 591 с.
41. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 752 с.
42. Максименко Н. Б. Формування соціокультурної компетентності молодших школярів на уроках української мови. URL : <file:///C:/Users/ASUS/Downloads/161283-352514-3-PB.pdf> (дата звернення: 18.09.2020).
43. Максименко Н. Б., Качак Т. Б. Технології вивчення предметів галузі «Мови і літератури» в початковій школі : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2015. 100 с.
44. Максимчук Н. С. Роль українського фольклору у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ. 2016. Вип. 1. С. 65-72.
45. Методика навчання української мови в початковій школі / ред. М. С. Вашуленко. Київ : Літера ЛТД, 2011. 364 с.
46. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах : підруч. / М. І. Пентилюк, С. О. Караман, О. М. Горошкіна та ін. Київ : Ленвіт, 2005. 400 с.

47. Мороз В. В. Правопис закінчень дієслів 1-ї особи: урок української мови в 4-му класі // Початкове навчання та виховання: Науковометодичний журнал. 2015. № 4/5. С. 47.
48. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів. 1-4 класи (зі змінами). Тернопіль : Мандрівець, 2015. 256 с.
49. Наумчук М. М. Сучасний урок української мови в початковій школі (Методика і технологія навчання). Тернопіль : Астон, 2001. 264с.
50. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 18.12.2019).
51. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja / za zag. red. N. M. Bibik. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
52. Остафієва Є. М. Використання матеріалів з народознавства на уроках української мови. URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/4263/1/Ostafieva.pdf> // (дата звернення: 18.09.2020).
53. Петлінська Т. Малі фольклорні твори як засіб виховання молодших школярів // Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 19-20 квітня 2018 р.) / за ред. О. А. Голук ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної, початкової освіти та мистецтв. Вінниця : ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2018. Вип. 7. С. 184-187.
54. Петрук О. М., Ландес Н. А. Шляхи вдосконалення зв'язного мовлення молодших школярів засобами усної народної творчості // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ. 2016. Вип. 2. С. 196-201.

55. Пономарьова К. Нестандартні форми організації навчання української мови в початкових класах // Початкова школа. 2015. № 12. С. 1-6.
56. Пономарьова К. Соціокультурна складова у змісті початкового курсу української мови // Початкова школа. 2011. № 5. С. 9-13.
57. Рідна мова : підруч. для 4 кл. / М. С. Вашуленко, С. Г. Дубовик, О. І. Мельничайко, Л. В. Скуратівський. Київ : Освіта, 2004. 128 с.
58. Руснак І. Є. Український фольклор. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 304 с.
59. Семенов О. М. Український фольклор: навчальний посібник. Глухів : РВВ ГДПУ, 2004. 256 с.
60. Сивачук Н. Український дитячий фольклор: підручник. Київ : Деміург, 2003. 288 с.
61. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посібник / О. Горошкіна, Н. Єсаулова, О. Лук'янченко, Н. Мордовцева та ін.; за ред. М. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2003. 149 с.
62. Сокаль М. Про можливості реалізації лінгводидактичного потенціалу прислів'їв та приказок на уроках мови в початковій школі // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. 2010. Випуск 33. С. 114-120.
63. Сучасна українська літературна мова : навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ та ін.; за ред. С. О. Карамана. Київ : Літера ЛТД, 2011. 560 с.
64. Терпелюк С. І. Дитяча література. Навчально-методичне видання (робоча навчальна програма та методичні рекомендації з курсу). Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки, 2012. 116 с.
65. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти : 1-2 класи. Київ : ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. 240 с.

66. Ткаченко В. Жанри українських народних пісень: родинно-побутові пісні. Колискові. 4-й клас // Шкільний світ. 2015. № 9. 8-11.
67. Тлумачний словник шкільної лексики (початкова школа) / автори-укладачі : Н. В. Гудима, Н.В. Мелекесцева. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2018. 120 с.
68. Тодосієнко Н. С. Український музичний фольклор як засіб формування естетичного сприймання молодших школярів // Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя (VII школа методичного досвіду): матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 21-22 листопада 2018 року. Вінниця : ФОП Корзун Д. Ю., 2018. С. 300-303.
69. Токар Л. Усна народна творчість на уроках української мови та читання // Початкова школа. 2006. № 7. С. 20-24.
70. Торчинська З. К. Дитяча література. Лекційний курс. Навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2011. 136 с.
71. Українська дитяча література : хрестоматія / упоряд. Л. П. Козачок. Київ : Вища школа, 2002. 519 с.
72. Українська література для дітей : хрестоматія : навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / упоряд.: А. І. Мовчун, З. Д. Варавкіна. Київ : Арій, 2011. 680 с.
73. Українська мова з методикою навчання в початкових класах. Інтегрований курс / ред. А. П. Каніщенко, Г. О. Ткачук. Київ : Промінь, 2003. 232 с.
74. Українська мова : підруч. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. з навчанням українською мовою / М. С. Вашуленко, С. Г. Дубовик, О. І. Мельничайко / за ред. М. С. Вашуленка. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2015. 192 с.

75. Українська мова : підруч. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М. Д. Захарійчук, А. І. Мовчун. Київ : Грамота, 2015. 192 с.
76. Українська мова та читання : підручник для 2 кл. закладів загальн. серед. освіти : у 2 ч. Ч. 1 / Л. О. Варзацька, Т. О. Трохименко. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2019. 160 с.
77. Українська мова та читання : підруч. для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1 / М. С. Вашуленко, С. Г. Дубовик. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2019. 144 с.
78. Українська мова та читання : підручник для 2 класу ЗЗСО (у 2-х частинах) : Частина 1 / К. І. Пономарьова. Київ : УОВЦ «Оріон», 2019. 144 с.
79. Українська мова та читання : підручник для 3 кл. закладів загальн. середн. освіти : у 2-х ч. Ч. 1. / Л. О. Варзацька, Т. О. Трохименко. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2020. 160 с.
80. Українська мова та читання : підруч. для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1 / М. С. Вашуленко, Н. А. Васильківська, С. Г. Дубовик. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2020. 160 с.
81. Українська мова та читання : підруч. для 3 кл. закл. загальн. середн. освіти (у 2-х частинах) : Частина 1 : Українська мова / Мар'яна Захарійчук. Київ : Грамота, 2020. 160 с.
82. Українська фольклористика: словник-довідник / уклад.-ред. М. Чернопиский. Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. 448 с.
83. Український фольклор: словник-довідник / авт.-уклад. Сивачук Н. П. та інші. Умань : ПП Жовтий, 2010. 140 с.
84. «У тридев'ятому царстві»: феномен казки в літературі, фольклорі і медіа : матеріали Міжнародної наукової конференції (25-26 вересня 2014 р.) : зб. / ред.-упор. С.С. Журавльова. Бердянськ, 2014. 171 с.
85. Федорченко Г. М. Формування національної самосвідомості учнів засобами фольклору // Молодий вчений. 2016. № 5 (32). С. 383-386.

86. Філінюк В. А. Наповнення народознавчим матеріалом змісту лінгводидактичних дисциплін у підготовці вчителя початкової школи // Педагогічний дискурс. Вип. 13. 2012. С. 372-375.

87. Чекіна О. Узагальнення знань про іменник, прикметник, дієслово: українська мова, 4-й клас // Початкова освіта. 2009. № 47 С. 18-19.

88. Чугунова М. Малі пісенні форми // Дошкільне виховання. 2006. № 5. С. 30-31.

89. Шрамко О. Соціокультурне виховання учнів початкових класів засобами регіонального дитячого пісенного фольклорного матеріалу // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. 2013. Випуск 44. С. 253-259.

90. Яременко В., Сліпушко О. Новий тлумачний словник української мови у трьох томах. Київ : АКОНІТ, 2007. Т.1. 928 с.